

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา ในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดมายาวนาน จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย คือ การมีพระพุทธศาสนา และได้รับการยอมรับกัน โดยพจนินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก, 2537 : 1)

ธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นก้าวชนที่มีลักษณะที่ในกลาง ไม่บังคับให้ทำ ไม่ขู่ด้วยการลงโทษ ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม ให้รู้ว่าความจริงเป็นอย่างนั้น เมื่อกระทำแล้วเกิดผลดีหรือผลเสีย ก็เป็นไปตามกรรมตาของมันเอง ทุกคนสามารถพิจารณาด้วยสติปัญญาของตนเอง ชาวพุทธจะตั้งเจตนาในสัมมาทิฏฐิของมนุษย์ที่พัฒนาได้ สาระสำคัญของศรัทธาคือปัญญาซึ่งสามารถพัฒนาจนกระทั่งตรัสรู้เป็นพุทธะได้ คือพระพุทธเจ้าทรงเห็นมรรณวนันต์ แต่เห็นในสภาวะของมรรณวนันต์ และของเหล่าเทวดา (สตุลา เทวมนุสฺสณัม) ชาวพุทธทั้งหลายต้องระลึกเสมอว่า มรรณวนันต์อย่าถูกควบคุมแรง ต้องมั่นใจในตนเอง นับถือตนเองอย่างมีความเคารพในตนเอง นั่นคือลักษณะของพระพุทธศาสนาที่ว่า เมื่อในสภาวะสูงสุดของมนุษย์ผู้เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ การดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ก็ต้องดำเนินให้ถูกต้อง โดยปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา การศึกษาจึงเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตทั้งหมด และการดำเนินชีวิตของเราที่อยู่ในเรื่องของการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตจึงมีในพระพุทธศาสนา มาจนแล้ว ถ้าพูดให้กระชับกว่า ชีวิตคือการศึกษา ลักษณะของพระพุทธศาสนา ก็คือเป็นศาสนาแห่งการศึกษา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548 : 15 - 56)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ได้ระบุไว้ในมาตรา 7 ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภักดีในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล

ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง “จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 43)

ปัจจุบันสังคมไทยเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาวัฒนธรรมและเทคโนโลยี ทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการแข่งขันในเชิงเศรษฐกิจของโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น สังคมโลกสามารถติดต่อ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลตลอดจนแนวคิด และประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ โดยสะดวกและรวดเร็ว ที่เรียกกันว่าเป็นยุค “โลกาภิวัตน์” (Globalization) การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของโลก ได้สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาทางอากาศ น้ำเป็นพิษ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด รวมทั้งปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ ที่ตามมา ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย สภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสังคม เพราะว่าการศึกษามิใช่เครื่องมือพัฒนาคนแต่เป็นมนุษย์ให้แก่มนุษย์ อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว จึงมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทั้งด้านปรัชญา นโยบาย หลักสูตร แหล่งวิทยาการ ความรู้ ถึงการเรียนการสอน ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ตลอดจนการบริหารจัดการศึกษาของไทยด้วย (กษมโณกุล สุทธิปัญญกุล, 2541 : 1)

โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ได้ทำการวิจัยในปี 2546 พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้เที่ยวกับพ่อแม่เลย ใช้ชีวิตตามห้างสรรพสินค้า ชมภาพยนตร์ ใช้โทรศัพท์มือถือ ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงพูดคุยและเล่นเกมส์ ไม่ทำบุญตักบาตร และไม่เคยฟังพระเทศน์เลยในรอบ 1 เดือน สถาบัน Durex Global Sex Survey 1999 ทำการวิจัยพบว่า วิถีรุ่นไทยเป็นชนชั้นในทางเสื่อม คือ ชอบรับการมีคู่นอนมากกว่า 1 คน และไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเซ็กซ์ครั้งแรก สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว พบว่ารากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือ การที่นักเรียนนักศึกษาขาดการถ่อมเกลางจิตใจ และปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำคัญต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณาขังคิด แคนย้อยถอยลง แสดงออกวาทีในพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียนนักศึกษาที่ยุคสังแสร์ชกึ่งงและโหม่นมาอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนนักศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้โลกาภิวัตน์ เว้นแต่ให้นักเรียน นักศึกษา จะ

ถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่ใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันเหตุ
ปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ตั้งงามได้ด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา
(กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. 2548 : 11 - 22)

การดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธมุ่งแก้ปัญหาเหล่านี้ คือ (1) เด็กเป็นศูนย์กลางของการ
พัฒนา เราต้องไม่พัฒนาเด็กแยกแยกส่วน โรงเรียนต้องพัฒนาเด็กให้รอบด้านทั้งทางกาย ทาง
สังคม ทางจิตใจ และทางปัญญา นั่นคือ โรงเรียนไม่เพียงแต่สอนหนังสือ แต่อารมย์ศีลธรรมให้แก่
เด็กอย่างจริงจังไม่ต้องรอให้เด็กไปวัดแล้วค่อยอบรมศีลธรรมที่นั่น แท้ที่จริงโรงเรียนวิถีพุทธต้อง
พยายามยกวัดมาไว้ที่โรงเรียน คือ โรงเรียนแม่ในซึ่งแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการและเป้าหมายทาง
ศีลธรรมไปพร้อม ๆ กัน ภาพสมัยใหม่เรียกว่า บริการ ณ จุดเดียว (One-stop service) โรงเรียนวิถี
พุทธก็เหมือนกัน คือนอกจากจะสอนวิชาการทั่วไปแล้วยังรับภาระในการจัดอบรมศีลธรรมให้เด็ก
เป็นปกติอีกด้วย คือสอนให้เด็กเป็นคนที่ตั้งใจ ตั้งใจ และมีความสุข นี่เรียกว่า บริการ ณ จุดเดียว
(2) เมื่อจะทำหน้าที่บริการ ณ จุดเดียวได้ โรงเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองและ
จากพระสงฆ์ในวัด โรงเรียนทำข้อตกลงกับวัดว่าจะพาเด็กไปเรียนกับพระสงฆ์ที่วัดหรือนิมิตต์
พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน และ(3) องค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธก็คือวัด คณะสงฆ์
ต้องมีความพร้อมในเรื่องนี้ทั้งด้านนโยบายที่ชัดเจน และการพัฒนาความรู้ความสามารถของ
พระสงฆ์ (พระเทพโสภณ. 2547 : 25 - 26)

การสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบแรก (พ.ศ.2545-2548) ของสำนักงาน
รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาหนองคาย เขต 1 มีข้อค้นพบว่า จุดที่ควรพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านผู้เรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมเสริม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถ
ในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้
และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2549 : 3 - 5)

จากจุดที่ควรพัฒนาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
หนองคายเขต 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนยังขาดทักษะในการคิดตามมาตรฐานที่ 4 ด้านผู้เรียน
จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเป็น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของ โรงเรียน
วิถีพุทธ “ฝึกพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา ให้ชีวิตดำเนินตามวิถีแห่งมรรค” มรรคมีองค์ 8 ประการ
คือ ศีลชอบ คำริชชอบ เจริญชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ และ
สมาธิชอบ จะเห็นได้ว่า การคิดเป็นหัวใจหลักแห่งการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนา

(สัมมนาปฏิรูป) การจัดการศึกษาของ โรงเรียนวัดวิสุทธิฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
หนองคาย เขต 1 จึงเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สมศ. ในทางประเมิน
รอบแรก

ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูพระสอนศีลธรรม และเป็นพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงาน
เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอท่าบ่อ มีหน้าที่ปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดให้จัดแบ่งเขตปกครองมีน 4 ชั้น ตามลำดับ คือ ภาค จังหวัด อำเภอ
และตำบล กำหนดให้มีผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคตามชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้า
คณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล มีอำนาจการบริหารปกครองทุกด้าน ลดหลั่นกันตามลำดับ คณะสงฆ์
อำเภอวิหาน้ำที่ดำเนินงานของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการทาสานศึกษา ด้านการปกครอง ด้านการเผย
แผ่ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการศึกษาพระปริยัติ (พระธรรมปริยัติ
โสภณ. 2546 : 9 - 12) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการ
ถ่ายทอดพุทธธรรมสู่เยาวชน เน้นเห็นถึงการศึกษาคณะสงฆ์ที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาของ
ชาติในด้านทฤษฎีปฏิบัติการศึกษาที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสนใจที่จะ
ทราบผลการจัดการศึกษาของ โรงเรียนในโครงการ โรงเรียนวิสุทธิฯ จึงได้ทำการศึกษาผลการ
ดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิสุทธิฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย
เขต 1 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ โรงเรียนวิสุทธิฯ รวมทั้ง
หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิสุทธิฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการ
สถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิสุทธิฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาหนองคาย เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิสุทธิฯ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1

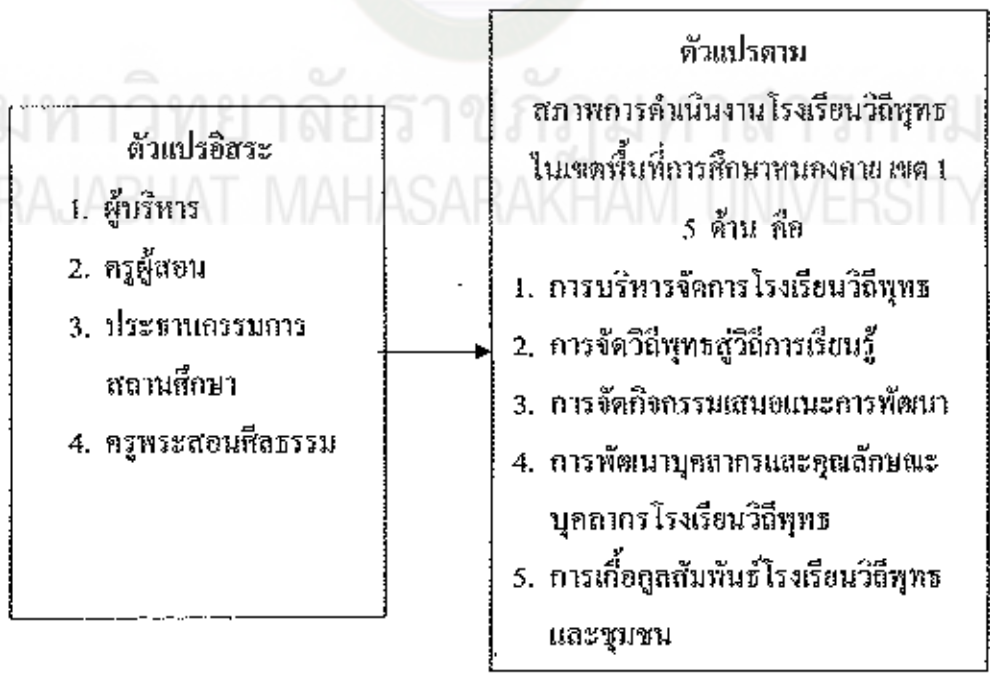
สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยสภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดจากแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 5 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 26) ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 105 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1, 2549 : 5) จำนวนทั้งสิ้น

1.1.1 ผู้บริหาร	จำนวน 105 คน
1.1.2 ครูผู้สอน	จำนวน 105 คน
1.1.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 105 คน
1.1.4 ครูพระสอนศีลธรรม	จำนวน 18 รูป
รวมทั้งสิ้น 333 รูป/คน	

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษา และครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาอิ (บุญธรรม ศรีสะอาด, 2545 :62) และการที่อาสาสมัคร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1.2.1 ผู้บริหาร	จำนวน 57 คน
1.2.2 ครูผู้สอน	จำนวน 57 คน
1.2.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 57 คน
1.2.4 ครูพระสอนศีลธรรม	จำนวน 11 รูป
รวมทั้งสิ้น 182 รูป/คน	

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ สภาพภาพการดำรงตำแหน่งของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้แก่

- 2.1.1 ผู้บริหาร
- 2.1.2 ครูผู้สอน
- 2.1.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา
- 2.1.4 ครูพระสอนศีลธรรม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

- 2.2.1 ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถียุทธ
- 2.2.2 ด้านการจัดวิถียุทธสู่วิถีการเรียนรู้
- 2.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมสนองแนวการพัฒนา
- 2.2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถียุทธ
- 2.2.5 ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถียุทธและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนวิถียุทธ หมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาใช้ หรือเอาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ซึ่งสมัครเข้าร่วม โครงการโรงเรียนวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 105 โรงเรียน
2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ทำการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา ในโรงเรียนซึ่งเข้าโครงการ โรงเรียนวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
3. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ โครงการ โรงเรียนวิถียุทธ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
4. ประธานกรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือคัดเลือกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ดำรงตำแหน่งเป็นประธาน ในโรงเรียนซึ่งเข้าโครงการโรงเรียนวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
5. ครูพระสอนศีลธรรม หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งทำการสอนใน โรงเรียนซึ่งเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถียุทธ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1
6. การดำเนินงานโรงเรียนวิถียุทธ หมายถึง การดำเนินงานของโรงเรียนในภารกิจเกี่ยวกับโรงเรียนวิถียุทธประกอบด้วยกระบวนการ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถียุทธ การจัดวิถียุทธสู่วิถีการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมสนองแนวการพัฒนา การพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถียุทธ และ การเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถียุทธและชุมชน
7. การบริหารจัดการโรงเรียนวิถียุทธ หมายถึง การบริหารจัดการ โรงเรียนซึ่งมีองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบอบไตรสิกขา ขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นตอนปรับปรุง พัฒนาต่อเนือง และขั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลดำเนินการ

8. การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ หมายถึง การบูรณาการพุทธธรรม ผู้จัดการเรียนรู้ และ การปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม สอดแทรก เพิ่มเติมพุทธธรรมในวิถีทัศน์ ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพิ่มเติมคุณธรรม จริยธรรมในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สอดแทรกความรู้ และ การปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน เช่น ในวิถีชีวิต ในชีวิตประจำวัน

9. การจัดกิจกรรมแกนและการพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด ปิการศึคปฏิบัติสนำเสมอ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้านไปพร้อม ๆ กัน เช่น กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ

10. การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง วิถีการพัฒนาบุคลากร ในสถานศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ลด ละ เลิกอบายมุข ถ้อยทีถ้อยอาศัย 5 เ็นนิง มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ตั้งงาม เป็นผู้นำ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ โดยการวิเคราะห์ ค้นหา วางแผนพัฒนา จัดกิจกรรมที่ถี่ในตัวอย่าง และให้การยกย่อง ชมเชย แก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้

11. การเกื้อกูลสัมพันธโร ฆเรียนวิถีพุทธและชุมชน หมายถึง การที่สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมร่วมกันกับ บ้าน วัด ชุมชน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันตามประเพณี จัดสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ นันทนาการ และยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดีทั้ง ครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรของสถานศึกษา และบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้พระสงฆ์ได้รับความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดพุทธธรรมสู่เยาวชน พร้อมทั้งเป็นข้อสารสนเทศประกอบการวางแผนช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ